

Лялюк Н.М., Мікуліч Л.О. (Україна, Вінниця)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ *CORYLUS COLURNA* L.

Ліщина є перспективною культурою, яка зустрічається в природних біоценозах широколистяних лісів. Інтерес викликають біологічні та екологічні особливості *Corylus colurna* L. як рідкісного зникаючого виду занесеного до Червоної книги України та мало розповсюджені у культурі. Ліщина ведмежа – це перспективний вид, що недостатньо досліджений в питанні ефективних способів його використання в зовнішньому озелененні.

Corylus colurna – це дерево до 25-28 м заввишки з широкою густою пірамідальною кроною. Найбільші прирости за висотою дерева ліщини деревовидної простежується у віковий період від 20 до 40 років. Листя тупозубчасте крупне, чергове, овальне або округле, нерівномірно зубчастопильчасте, довгочерешкове, темно-зелене. Має прямий стовбур та характерна багатостовбуровість. Кора стовбура сіра, тріщинувата, відділяється пластинками. Коренева система стрижневого типу і не утворює кореневих відприсків. Має міцну деревину з рожевуватим відтінком. Рослина однодомна. Тичинкові квітки у довгих циліндричних сережках. Маточкові квітки зібрані в кулясту бруньковидну коротку сережку, оточену щільними шкірястими лусками, з яких висуюються довгі приймочки. Запилюється вітром. Плід – дрібні горішки з твердою і товстою шкаралупою, які заховані в довгу глибокорозсічену обгортку. Зібрані плоди групами по 3–9 [Доброчаева Д.Н., Котов М.И., 1987].

Інформація щодо особливостей росту цього виду потребує уточнення. Парубок М.І. пише, що у природних умовах ліщина ведмежа росте повільно, а за Пархоменко Л.І. серед переваг *C. colurna* як інтродуцента є швидкий ріст.

Косенко І.С. вивчав питання біології, інтродукції, поширення та господарського значення видів роду *Corylus*, в тому числі *Corylus colurna*. Досліджено філогенез роду ліщина в цілому та окремих його видів, а також біологічні та екологічні особливості. Зокрема вивчено життєздатність насіння, а також розроблено ефективні методи та рекомендації щодо його висіву: найбільш ефективним способом посіву є ранній осінній посів горіхів неочищених від пліски. Розроблено методи та оптимальну біотехнологію насінневого і розмноження видів *Corylus* L. в культурі *in vitro*.

Цікавими є дослідження морозостійкості, посухостійкості, відношення до освітлення, складу та характеру ґрунтів, стійкість до газів і диму [Жила А.С., 2011]. З'ясовано, що *C. colurna* [Пархоменко А.І., 1997] слід віднести до групи газостійких і придатних для використання, як в озелененні вулиць мегаполісів, так і територій підприємств металургійної, вугільної промисловості.

Великий інтерес викликають особливості розвитку ліщини медвежої в алейних насадженнях, а саме питання взаємодії ліщини ведмежої з іншими видами рослин. Загальними характерними особливостями для алейних насаджень за участю ліщини є: високодекоративні властивості, хороший санітарний стан, висока врожайність дерев, невелика висота. Також створюють змішані насадження ліщини з іншими видами, зокрема ялиною звичайною (*Picea abies* (L.) Karsten) та горіхом волоським (*Juglans regia* L.).

Нецветовим М.В. були досліджені морфологічні та вібраційні особливості ліщини деревовидної на межі деревостану. Встановлено [Нецветов М.В., 2013], що черешки листя розвиваються потовщеними та вкороченими, що надає їм значну жорсткість для протистояння силі гравітації і вітрового навантаження. Цей факт може слугувати біологічним обґрунтуванням взаємовідносин ліщини з іншими видами в фітоценозі і потребує детального вивчення.

Отже, на сьогодні досить добре досліджені насінневе розмноження та біологічні особливості виду, проте необхідне підсумування наявного досвіду створення насаджень за участю досліджуваного деревного виду. Мало даних про закономірності її росту та взаємодію з іншими видами рослин, а це є актуальним питанням, адже використання будь-якої деревної породи у лісовому господарстві практично неможливе без дослідження цих особливостей. Дослідження цих питань потребує аналізу фітоцено типу *Corylus colurna*, що дозволить встановити взаємозв'язки між видами в ценозі при його формванні та функціонуванні.